

KONYA KEÇECİLİĞİNDE ÇOBAN KEPENEĞİ

Shepherd Kepenek in Konya Felting

H. Nurgül BEĞİÇ*

GİRİŞ

Sanat, bir toplumun maddi ve manevî aynasıdır. Türk sanatının başlangıcı, gelişimi, kaynakları ve devamı Anadolu öncesinde Orta Asya Hunları, Göktürkler, Uygurlar; Anadolu'da ise Selçuklular, Anadolu Beylikleri, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere, tarihî bir süreç içinde incelenir. Türk sanatının oluşumu ve bugüne ulaşması bir bütünlük ve devamlılık içinde, ülke farklarını aşan bir kuvvetle kendini göstermiştir.

Keçenin hammaddesi deri ürünü, hayvansal lif grubunda yer alan yün lifidir (Başar Ergenekon,1999: 43). Keçe, doğal yünün ıslak ortamda çeşitli yöntemlerle sıkıştırılmasından oluşturulmuş ve tarihî geçmişi Türk sanatının en erken devirlerine kadar inmektedir. İlk Türk imparatorluğunu kuran Hunlara ait kurganlarda çıkan keçe örnekleri yanı sıra diğer yüz binlerce eser, bize o dönemde yaşamış toplulukların sanat ve kültürleri, gündelik hayatta kullandıkları eşyalar ve bu eşyaların özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

Hunlardan başlayarak Orta Asya'daki keçe sanatının gelişmesi incelendiğinde; yapım teknikleri, kullanım alanları, renkler ve bezemeleri açısından çok büyük farklılıklarla karşılaşmamıştır. Göktürkler ve Uygurlarda da dönem özelliklerine ve bölgenin verdiği imkânlarla keçelerin üretilmesi devam ettirildiği öğrenilmektedir.

Selçuklular XI. yüzyıldan itibaren Maverâün-nehir'deki ilk yurtlarından Orta doğuya indiklerinde İç Asya'nın geleneklerini de beraberlerinde taşımışlardır (Diyarbakirli, 1977: 102). Hiçbir kültür, birden bire var olup, gelişme ve devamlılık göstermez. Selçuklu ve Osmanlılarda, hatta bugün bile Anadolu'nun bazı yörelerinde karşımıza çıkan keçeciliğin, temellerinin en erken devirlere dayandığı bilinmektedir.

TÜRKLERDE KEÇECİLİĞİN TARİHİ GELİŞİMİ

Son çeyrek yüzyıl içinde, Türk sanatının erken devirlerine ait keşiflerin yapılması, Türk sanatının kaynakları hakkında daha fazla bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır. Bugünkü Moğolistan'dan güney Sibiry'a'nın doğusunu, Altayları da içine alan topraklar üzerindeki dağların ıssız bölgelerinde ve nehir kıyılarında bulunan, Türklere ait mezarlar ve kurganlardan resim, heykel ve süsleme sanatlarına ait en eski örnekler, gün ışığına çıkartılmıştır (Diyarbakirli,1977: 3).

Orta Asya kavimlerini ilk defa bir bayrak altında toplaması bakımından Türk kültür tarihi içinde büyük bir yeri ve önemi olan Büyük Hun devleti, M.Ö. Birinci Bin'de Kuzey Çin'de görülmüş ve Asya Hunları olarak tanınmıştır. Asya Hunlarına ait birçok eser, yapılan arkeolojik kazılarla gün yüzüne çıkartılmıştır. Bugün bu eserler, Alma-Ata İlimler Akademisi Müzesi ve Leningrad Hermitage Müzesi'nde

* Selçuk Üniv. Mesleki Eğitim Fak. El Sanatları Eğitimi Böl.Öğ.Gör. begincnurgul@gmail.com

sergilenmektedir (Diyarbakirli,1977: 61-79).

Orta Asya Türklerine ait Şibe, Katanda, Başadar, Berel, Esik, Tüekta, Pazırık ve Noin-Ula gibi önemli kurganlardan; eyerler, koşum takımları, eyer altı örtüleri, elbiseler, çorap, başlık gibi giyim türleri yanı sıra günlük hayatta kullanılan bir çok eser gün ışığına çıkartılmıştır (Ögel,1991: 45).

Göçebe Türk toplulukları, hem kullandıkları eşyaları hem de süsleyici unsurları tamamıyla yetiştirdikleri hayvanların yünlerinden meydana getirmişlerdir. Yün, kendileri için gerekli olan her şeyi yapmalarına imkân vermiştir. Örneğin; elbise, çadırı örtecek keçe, keçe çorap ve çizme, başlık (börk), çadırın içini döşemede kullanılacak yer yayguları ve çadırla ilgili diğer örtüler, eyer örtüleri gibi. Ellerin altında kolaylıkla elde ettikleri zengin yün malzemeden fazlasıyla yararlanmışlardır. Esvap ve çeşitli kışlık eşyaların dokunma ameliyesi çadırın içinde yapılırken, yapağı ve yünün boyanması aynı zamanda keçe yapımı sadece sıcak aylarda ve açık havada olurdu. (Diyarbakirli,1972: 47).

En eski Türk boyu olan Hunlarda keçe, nakışlı ve nakışsız olmak üzere meydana getirilirdi; nakışlı keçe örtülere koşma adı verilirdi. Yurdun içinde yer alan ocağın arkasında, yaşlı erkekler ve misafirler için ayrılmış şeref köşesi bulunur, İç Asya'da bu yere tör (baş köşe) adı da verilir, burası zengin nakışlı keçe örtülerle (koşmalarla) kaplanırdı (Diyarbakirli, 1977: 58).

Konar-göçer hayatın vazgeçilmez bir unsuru olan keçe; çadırların üzerine örtülmek ve kapısını oluşturmak, içlerini döşemek, mezar odasının dört

bir tarafını ve şeref kösesini kaplamak, bir kıymız tulumunu sarmak, ayrıca giyim-kuşamla ilgili türlerdeki işlevleri yanı sıra daha birçok alanda kullanımı ile karşımıza çıkmaktadır.

W. Eberhard'ın Çin'in Şimal Komşuları (Eberhard,1996: 58-59) isimli eserinde Orta Asya Türkleri için "göç ederek yaşayan Türkler, avla uğraşırılar, elbiseleri soldan ilikli, saçları kesiktir. Üzeri keçe ile örtülü çadırlarda yaşarlar. Ecdat mabetleri yoktur. Tanrıların tasvirlerini keçeden yontarlar ve deri torba içerisinde muhafaza ederler, bu tasvirler iç yağ ile yağlanır daha sonra sırik üzerine dikilirdi" bilgisini vermiş bu bilgiyi N. Diyarbakirli ise; "Altaylarda töz, tös Moğollarda ongun denilen putlar-fetişler (idoller) gibi tasvirleri altından, ağaçtan ve keçeden yaparlar ve onlara taparlardı" (Esin 1977:115-116-117) ifadesi ile desteklemiştir. E. Esin de bu verilere paralel olarak, İslâmiyetten Önceki Türk Kültür Târîhi ve İslâma Giriş isimli eserinde; Pazırık devrinden beri Altay'da mevcudiyeti bilinen, bugünkü İç Asya göçebelerinin "tös" (eski Türkçe "töz":ruh) dediği keçeden yapılmış hayvan ve insan şeklinde büyük kuklalar yaptıklarını ve Kağnılı Türk boylarının kuzey kolları memleketi olan Orkun Vadisi'ndeki Noin-ula mezarında ele geçen ve Hunlara atfedilen, türlü renkte keçelerin birbirine dikilmesi ile oluşturulan bir torbanın varlığından bahsetmektedir. Keçeden meydana getirilen torbanın ve bunun yanı sıra yine aynı kurganda ele geçen tahtadan bir kurt başı ile birlikte bir direğe takıldığını belirtmiştir. Torba şeklindeki keçeden direğe asılı olan ongunun vücudunu rüzgar şişirince

inilti duyulup, canlı imiş gibi bir hal aldığı, kurt gibi görüldüğünü belirtmiştir (Esin,1978: 18-19).

Bu devirlerde renkli keçelerle; kurt, geyik, griffon, ejder ve çeşitli kuşları kapsayan hayvanların (zoo-morf) ve insan figürlerinin (antropo-morf) töz-putları yapılmış, bunların da çadır ana direğinin tepesine, sancak ve bayrak sopalının uçlarına takıldığı anlaşılmıştır (Diyarbakirli,1977: 118-119).

Göktürklerde ise keçe örtüler; kağanların tahta çıkış törenlerinde kullanılmış, kendisine bağlı beyler tarafından bir keçe üzerinde havaya kaldırılması ve daha sonra güneşin döndüğü yönde, dokuz kez otağın etrafında döndürülmesi geleneğinde yer almıştır (Esin, 1978: 104).

IV. yüzyıldan sonra, atlı göçebe yaşam tarzından, yerleşik düzene geçen Uygurlar Hoço, Bezeklik, Sorçuk ve Turfan şehirlerinde yaşamışlardır. (Gömeç, 1997:80-81).

Turfan'da yapılan kazılarda, Maniheizt sanata ait freskler ve ipek üzerine boyanmış resimler gibi birçok örnek ortaya çıkarılmıştır. Bu resimlerin hemen hemen tamamında kişiler, beyaz veya kırmızı renkli urbaları (elbiseleri) ve Maniheizt külahları ile tanınırlar. Türk kavimlerinde yaygın bir şekilde kullanılan keçe şapka ve külahlara Uygurlar döneminde tepcikler ilave edildiği bu fresklerden anlaşılmaktadır. Ayrıca bu fresklerde keçe yaygılara da yer verilmiştir. Ayrıca Hoço'da bulunan bir minyatür de Mani Türklerinin keçe şapka giydiklerini ortaya koymaktadır. Beyaz renkli bu keçe şapkaların formları, daha önce bahsedilen külahlardan çok daha

farklıdır. Her iki örnekte yer alan beyaz renkli keçe şapkaların, bireylerin sahip oldukları pozisyona göre form aldığı anlaşılmaktadır (Başar Ergenekon,1999: 20, 22, 23).

Ele geçen keçe eyer örtüleri ve çeşitli örtüler üzerinde genellikle renkli yün iplikler ile yapılmış applike tez-yinata rastlanmıştır. Keçeler üzerine renkli ince derilerle uygulanan applike tekniği, Hun sanatının en önemli özelliklerinden biridir. Bu eserlerde geyik, grifon, sığın, kartal figürlerinin birbirleri ile genellikle mücadele sahneleri konu edilmiştir. Bunların yanı sıra; bitkisel, fantastik figürler ve geometrik motifler de yer almıştır. Gerek zeminde gerekse bezemelerinde yün elyafının natürel rengi yanında kırmızı, yeşil, beyaz ve krem renkli keçelerin de kullanıldığı görülmektedir (Diyarbakirli, 1977:86,88).

Keçe, Orta Asya'ya özgü gelişme göstermiş ve en eski örneklerini ortaya koymuştur. Çinlilerin "keçe diyarı" adını verdikleri bu bölgelerden dokuzuncu yüzyıldan itibaren batıya yönelen Türk boyları, keçe sanatını da birlikte getirmişler, Anadolu ve İran yaylarını içine alarak batıda Balkanlardan Moğolistan'ın doğu sınırlarına kadar binlerce kilometre yayılan bir alanda hala bu sanatın devamını sağlamışlardır (Hellier,1992: 43).

Anadolu Türk el sanatlarının Asya'dan İran ile Irak'a göç eden büyük Selçuklular ve onlara etki eden Çin, Hun, Göktürk, Uygur, Gazne, Karahanlı gibi Türk devletlerinin sanatlarından kaynaklanmış; Hitit, Frig, Yunan, Roma, Bizans sanatları gibi Anadolu uygarlıklarından beslenmiştir. Türklerin Anadolu'ya, Asya'dan

taşıdıkları geleneksel sanatları geçtikleri İslami çevrede gördükleri ile geliştirmişlerdir (Barışta, 1988:1).

Selçuklular döneminde Anadolu'da yerleşik ve göçebe yaşama devam edilmiş; yerleşik Türkler evlerde, göçebe Türkler ise çadırlarda yaşamaya devam etmişlerdir (Köymen, 1971:1). Bu nedenle çadırlar, gerek göçebe yaşamını sürdüren Selçuklu Türklerinin, gerekse ordunun ihtiyaç duyduğu barınma ihtiyacını karşılamaya devam etmiş, böylece Türk kültürü içerisindeki yerini ve önemini korumuştur.

XI. yüzyılda keçe sözü, daha çok Batı Türkleri ile Oğuzlar arasında gelişmiş ve yayılmıştır. Doğu Türkleri ile diğer Orta Asya Türkleri, keçe için "keçe" sözünü kullanmaktadırlar. Kaşgarlı Mahmut da keçe sözünden söz açarken "oğuzcadır" demektedir, yine Kaşgarlı Mahmut'un "Divan-ı Lügat it Türk" isimli kitabında "keçe" karşılığı "kıdhıs", Kaşgar'da çıkarılan bir tür nakışlı keçe karşılığında "kımeske" denmekte olduğunu yazmıştır (Ögel,1991: 56-57).

Selçuklular devrinde giyim kuşamda kullanılan keçelerin başında börk, çizme, yamçı, kepenek gelmektedir.

Selçuklular devrinde birinci sırayı ipekli kumaştan elbiseler, ikinci sırayı pamuklu kumaşlar alıyordu. Deve tüyü, elbise imalinde üçüncü sıradaydı. Koyun yünü ise, elbise imalinde son sırayı almaktadır. Koyun yünü, dokumadan ziyade keçe haline getiriliyordu. Bu keçeler; çadırdan, çizmeye, kuşaktan börk'e varıncaya kadar muhtelif maksatlar için kullanılıyordu. (Köymen,1971:2).

Osmanlı sanatını Fas, Mısır, İran ve Selçuklu sanatından farklı kılan unsur, kuvvetli bir kişilikte olmasıdır. Fakat Osmanlı sanatı, nihayetinde İslam sanatıdır. Birçok kültürü birleştiren Osmanlılar kendilerine has özellik taşıyan bir sanat meydana getirmişlerdir.

Osmanlı sanatı, sarayın dolayısıyla padişah ve çevresinin himayesindeki sanatçılar tarafından biçimlendirilmiştir. Bütün bu sanatçılar bir merkezden yönetilip maaşlı olarak çalıştırılmaktaydılar. Ehl-i Hiref adı altında toplanan ve çeşitli bölüklerden oluşan ulufeli yani aylıklı bu sanatçılar ve azatçılar saray örgütünün kapıkulu halkındandı. (Çağman,1988: 11-17).

Osmanlı hükümdarlarından I. Abdülhamit devrinde keçeci esnafı, İstanbul'da müstakil bir sanatkâr grubunu teşkil etmekte idiler. Bunlar; aldıkları yün ve yapağı ile Cebehane, Mehterhane, Tophane, Has Ahur, Buzhane ve Tersaneye miri fiyat üzerinden keçe imal eder ve mahallerine teslim ederlerdi. Bundan başka 1783 tarihine gelinceye kadar işledikleri bütün keçeleri At pazarında ve Yenibahçe'de kendilerine tahsis edilen birer hamamda pişirmeleri âdet ve usulendi. At pazarında 20, Yenibahçe'de ise 10 adet keçeci dükkânı bulunmaktaydı. (Erdoğan,1957: 1613)

Cumhuriyet devriyle birlikte küçük El Sanatları Anadolu'nun pek çok kasaba ve illerinde atölye sisteminde devam etmiştir.

Keçecilik daha ziyade Ankara ve İstanbul dışında Anadolu ve Trakya kasabalarında, Konya başta olmak üzere Manisa, Çorum, Diyarbakır,

Maraş, Afyon, Uşak, Isparta-Yalvaç, Manisa'ya bağlı Akhisar ve Kula'da, İzmir İline bağlı Ödemiş ve Tire'de, Bursa, Mardin, Urfa ve Kars'ta keçe üretimi yapılmaktaydı.

KONYA'DA KEÇECİLİĞİN TARİHİ GELİŞİMİ

Keçecilik bilindiği üzere Selçuklu Türkleri yolu ile Orta Asya'dan Anadolu'ya gelmiş, önemli merkezlerinden biri Konya olmuş, burada şöhret yapmıştır. Konya'daki Selçuklu Dönemi hamamlarında keçelerin pişirildiği özel bir bölüm bulunduğu gibi, bugün dahi Konya'da ayrı bir keçeciler çarşısı da vardır. Keçecilik Konya'ya özel el sanatı olarak tanınmıştır (Önder,1960: 2230).

Konya'da keçecilik Selçuklular devrine kadar uzandığı ve bugün mevcut Selçuklu devri hamamlarının içerisinde keçecilik yapıldığı bilinmektedir.

Konya'da Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'ne ait özellikle kadın ve erkek bölümleri bulunan hamamların orta kısımlarında, keçe pişirme ve döğmeye mahsus bir kısım vardır. 1955 yılında yıkılmış olan Postindûz-Kürkcüler Hamamı, diğer adıyla Türbe Hamamı'nın keçeciler için ayrıca bir kısmı bulunduğu, Konya dış kalesinin Lârende kapısı önüne rastlayan Sahip Ata külliyesi içinde bulunan ve Hamam-ı Sultanî, Sahip Ata Hamamı, Sultan Hamamı, Lârende Kapısı Hamamı, Lârende Hamamı olarak da bilinen bugün ise Şifa Sultan Hamamı olarak isimlendirilen hamamda, ayrıca Aziziye Camiinin kible tarafında yer alan Ahmet Efendi Hamamı'nda da keçe döğmeye ve pişirmeye ait bir bölümün olduğu belirtilmektedir (Konyalı,1997: 1068-1069-1070).

Konya Etnografya Müzesi'nde 13 adet çeşitli iğne teknikleri ile bezemeli işlemeli keçe seccade, 2 adet bebek kundağı, 1 adet keçe nakışlı seccade müze deposunda bulunmaktadır.

Seccadelerde motifler; suzeni (zincir iğne), dival işi çeşitlemelerinden düz ve verrev sarmalar ile kundaklarda ise, aplike işleme teknikleri uygulanmıştır.

Renk 20. yüzyıla tarihlendirilen seccadelerin zemininde; natürel yünün beyaz rengi, kundaklarda kırmızı ve bordo renkler, çoban çizmelerinde ise, yine natürel yünün beyaz rengi ile renklendirildikleri görülmektedir.

Motifler işlemeli seccadelerde bitkisel, geometrik ve nesneli bezemelerin seçildiği dikkati çekmektedir. Genellikle mihraplı kompozisyonlarla yerleştirilen motiflerde mimari öğelerin varlığı da söz konusudur.

Mevlana Müzesi'nde 2 adet iğne teknikleri ile uygulanmış işlemeli keçe seccade ve yaklaşık 30 adet sikke ve Şemsi Tebrizi'ye ait olduğu düşünülen 1 adet keçe serpuş bulunmaktadır. A.R. İzzet Koyunoğlu müzesinde 2 adet çoban çizmesi bulunmaktadır.

Konya'da 1930'lu yıllarda 90 adet, 1940'lı yıllarda 60 adet keçe atölyesinin faaliyet gösterdiği; bu atölyelerde usta, kalfa ve çırakların çalıştığı bilinmektedir. Mahmut Sural'a ait makalede bu sayının 1978 yılında 10 adede düşmüş olduğu belirtilmektedir. 1990-2000 yılları arasında 4 adet atölyenin kaldığı, son dönemde ise geleneksel keçeciliğin sadece Recep Tekkalan ve Memduh Dinek'e ait 2 atölyede faaliyetini sürdürdüğü bilinmektedir.

2010 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras Taşı-

yıcısı Keçe Sanatçısı Mehmet Girgiç hem geleneksel hem de modern Keçecilik çalışmaları ile Konya Keçeciliğini tüm dünyaya tanıtmıştır.

Akademik alanda ise, Türkiye’de ilk ve tek keçe atölyesi Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları bünyesinde 2009 yılında Öğr Gör. Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı Keçe Sanatçısı H.Nurgül Begiç’in kişisel çabaları ile kurularak öğrencilerin hem geleneksel hem de modern uygulamalı keçe çalışmaları yapması sağlanmıştır.

Konya’da keçe atölyelerinde üretilen keçeler; yaygı keçeler, süt keçesi, yük, eğer, muz keçesi, at ve deve (havutluk) keçesi, bebe keçesi, çuval keçeler, ocak başı keçeler ve çadır keçesidir. Giyimde kullanılan keçeler; çizme, çeşitli keçe başlıklar (börk, sikke külah, arakkiye) yelek, haydari ve kepeneklerdir (Ögel,1985: 180).

Yapılan keçelerin bir kısmı il içrisine, diğer kısmı ise başka şehirlerimize gönderilmektedir.

KEPENEK YAPIMI

Keçeden imal edilen Kepenek, kışın çobanlar ve kervan katırcıları tarafından kullanılan kebe üstlüğüdür. Biri sırt ikisi ön üç parçadan oluşur. İkisi omuz, ikisi yan dört düz dikişi vardır. Kolsuzdur. Omuzlara alınarak giyilir. Boyun ve baş dışarıda kalmak üzere vücudu bir kabuk gibi sarar, boyu diz kapağını geçer. Önü düğmesiz; ancak iyice kavuşarak göğsü tamamen kapatır. Koçu’nun deyişiyle kepenek evladiyeliktir. Çobanın ömrü boyunca dayanır.(Hamdi Bey-Launay-1999: 19)

Kepenek, hayvancılığın yaygın olduğu yerlerde çobanlar tarafından

kullanılan vazgeçilmez bir giysidir. Özellikle kış aylarında açık havada çobanları yağmur ve soğuktan korur, su geçirmez, sıcak tutar. Günümüzde de daha çok keçeciler tarafından ısmarlama yoluyla üretimi devam etmektedir. Konya’da yapılan kepenek şapkasız ve dikişsizdir. Yaklaşık 8 kg. yün kullanılır. Ömrü ustanın marifetine göre 3-4 yıl arasındadır. Günümüzde Konya’da geleneksel usulle üretim sadece Recep Tekkalan tarafından, Tek Keçe Atölyesi’nde yapılmakta, talep olduğunda Memduh Dinek de ısmarlama üretmektedir.

Köylerde oturan ya da yarı göçebe keçi ve koyun çobanlarının giydiği keçeden yapılmış kocaman bir pelerin olan kepenek, giyeni yağmurdan ve Anadolu yaylasının soğuşundan korur. İlkel ama çok etkili bir uyku tutumu gibidir. Geleneksel kepenek köylerdeki keçe ustalarının yüzlerce yıllık yöntemlere bağlı kalarak imalatını sürdürdükleri birkaç üründen biridir (Chris Hellier Skylife,1992: 43).

Çobanların en önemli giysisi olan kepenek genellikle çobanın vücut ölçülerine göre yapılır. Kepenek yapılacak yünler koyunlardan usulüne göre ilkbahar ve sonbaharda kırılır. Yünler kirlerinden arındırılması için yıkanır ve kurutulur. Kuruyan yünler tarama (süme) işlemine tabi tutulur. Kepenekte desen isteniyorsa desenin rengine göre yünler boyanır. Bunlardan naaşlık keçe hazırlanır. Yün hazırlığından sonra kepenek yapımına başlanır. Kepenek için yaklaşık 8 kg. yün kullanılır.

Kepenekler nakışlı ve nakışsız olarak yapılabilir. Çobanın adının yazılı olanlarının yanı sıra keçe yapan

ustanın ismi ve şehri yazılı olanları da vardır.

Kepenek nakışlı yapılacak ise, naşlık olarak hazırlanan renkli keçeden yapılacak desene göre kesilir.

Hasır kalıp üzerine desen yerleştirme işlemine geçilir. Desenler kepenegin ön kısmına gelecek şekilde ayak ölçüsü ile (alt kısımdan 12 adım) ustanın ezberine göre yerleştirilir. Genellikle yöresel motifler (kepenek bellisi gibi) kullanılır.

KEPENEK YAPIMINDA DESEN YERLEŞTİRME

Yıkanan ve tarak makinasından çıkarılan yünler hasır kalıp üzerine sepki (çıbık) yardımı ile yayılır. Kepeneğin talebe göre kalınlığı harcanacak yünü belirler. Genellikle 6-8 kg. temizlenmiş ve yıkanmış yün yeterlidir. Kirli yün kullanılması halinde yaklaşık 2 kg. ilave yün kullanılması gerekir. Yayılan yün kepenegin ön ve arka kısmının hasır kalıp üzerine oluşturacak şekilde serilir.

HASIR KALIP ÜZERİNE SEPKİ (ÇIBIK) İLE YÜNÜN YAYILMASI

Birinci atımı tamamlanınca üzerine su serpilir (eritilmiş sabunlu su). Yün üzerine serpilene suyun kullanılması da, yünün kirli ve temiz olmasına göre değişir. Kirli yünlerde daha az su verilir.

1. KAT YÜNÜN YAYILMASINDAN SONRA SU SERPİLMESİ

2. KAT YÜNÜN ATILMASI

Daha sonra, ikinci kat yün atımına geçilir. Atım tamamlanınca kenarları elle toparlanarak düzgün şekil alması sağlanır. İkinci suyu serpilir. Daha sonra 3.kat yünü atılır ve kenarları elle toparlanarak düzgün şekil alması sağlanır.

TOPARLAMA VE ŞEKİL VERME

YÜNE 2. SUYUN SERPİLMESİ

KEPENEK KALIBININ RULO YAPILMASI

KALIBIN TEPME MAKİNESİNE YERLEŞTİRİLMESİ

Tepme makinesinde yaklaşık bir saat sıkıştırılır. Makineden çıkarılan kepenek kontrol edilir ve kepeneğin ön ve arka kısmı birbiri üzerine katlanarak, birleşmesi gereken kısımları el ile açılarak diğer katın içerisine birleştirilir. Bu işleme kapaklama denir. Kepenek dikişsiz olarak üretildiği için ön ve arka parçalar usta tarafından kapaklama yöntemiyle birbirine kaynaştırılır. Omzuna gelen kısımlar yuvarlanarak vücut şekline

uyumlu hale getirilir. Kapaklama işleminden sonra kepenek tekrar kalıba sarılarak tepme makinesine yerleştirilir ve yaklaşık bir saat daha tepilir.

TEPME MAKİNESİNDEN ÇIKARILAN KEPENEĞİN KONTROLÜ

KENARLARININ DÜZELTİLMESİ, YUVARLATILMASI KAYNAŞTIRILMASI

KEPENEĞİN MAKİNEDE PİŞİRİLMESİ

Kontrolde yeterli tepme yapıldığı anlaşıldığında, makineden alınarak pişirme makinesine konur ve yaklaşık 8 saat süreyle buhar verilerek pişirme işlemi yapılır. Sürenin sonunda kepeneğin boyun kısmı makas ile kesilerek açılır. Kenar kısımlarında taşan yerler makas ile düzeltilir ve kurutulmak üzere açık bir ortama asılır.

KEPENEĞİN BOYUN VE GÖĞÜS KISMININ AÇILMASI

KULLANIMA HAZIR HALE GETİRİLMİŞ KEPENEK

KAYNAKÇA

Arseven, C. Esat Keçe. Sanat Ansiklopedisi, II, İstanbul, 1965.

Barışta, H. Örcün. Türk El Sanatları, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.

Başar Ergenekon, Cavidan. Tepme Keçelerin Tarihi Gelişimi Renk Desen Teknik ve Kullanım Özellikleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999.

Begić H.Nurgül, Konyalı Keçe Sanatçısı Mehmet Girgiç Ve Eserleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1999.

Begić H.Nurgül. Geçmişten Günümüze Konya Keçeciliği (Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Basımında), Konya, 2012.

Çağman, Filiz. 'Kanuni Zamanı Osmanlı Saray Sanatçıları Örgütü Ehl-i Hiref', Türkiye'miz Dergisi. Sayı 54 İstanbul 1988.

Diyarbakırlı, Nejat. Hun Sanatı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1972.

Diyarbakırlı, Nejat. Türk Tarihi II.Kitap. Ankara: Yayın Yüksek Kurumu, 1977.

Eberhard, D.W. Çin'in Şimal Komşuları. (Çeviren: Nimet Uluğtuğ). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1996.

Erdoğan Muzaffer. İstanbul Keçeçilik. T.F.A. İstanbul, 1957.

Esin, Emel. İslâmiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş (Türk Kültürü El-Kitabı. II, Cild I/b'den Ayrı Basım, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1978.

Hamdibey Osman. Launay, Marie De 1873 Yılında Türkiye'de Halk Giysileri Elbise-i Osmaniye, Sabancı Üniversitesi. 1999.

Hellier, Chris. The Last of The Felt Makers. SkyLife, Mayıs, 1992.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Bezekliik> (Erişim Tarihi: Mart 2009).

<http://en.wikipedia.org/wiki/Felt> (Erişim Tarihi: Mart 2009).

<http://www.hermitagemuseum.org> (Erişim Tarihi: Mart 2009).

Köymen, M. A. Alparslan. Zamanı Türk Evi. Selçuklu Araştırmaları Dergisi III, 1971.

Ögel, Bahaeddin Türk Kültür Tarihine Giriş. C.III. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1991.

Süslü, Özden. Tasvirlerle Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayın: 35, 1989.

Şimşek, Selami. Erzincan Mevlevihânesi Son Postnişini Kemahlı İbrahim Hakkı Efendi'nin Divân'ında Mevlânâ ve Mevlevilikle İlgili Düşünceleri. Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, yıl: 8, sayı: 20, (Mevlânâ'ya Armağan Sayısı), 2007,

M. Kaya ile kişisel iletişim, 9 Mart 2003), Görüşmelere Atf.